

'De tijd van je leven...'

Gemeente van Christus,

Voor de meesten van ons is de vakantie weer voorbij. Misschien is vandaag uw laatste dag – straks nog even koffie drinken en dan de koffers pakken, een laatste dweil door het huisje of hopen dat je de tent droog kunt pakken en dan huiswaarts... En dan hoop ik dat u een goede vakantie heeft gehad, zo een waar je aan terugdenkt met een glimlach. Ik hoop dat niet de aanvankelijke hitte en daarna de aanhoudende regen uw vakantie heeft verzuurd. Na deze zomer kunnen we aan onze tekst vers toevoegen: 'er is een tijd van hitte en er is een tijd van regen'. Gelukkig is het niet altijd zo heet en gelukkig is het niet altijd zo nat!

In ieder geval realiseren we ons aan het einde van de vakantie heel goed dat er behalve een tijd van vakantie ook weer een tijd zal zijn van het harde dagelijkse leven, met al zijn plichten en verantwoordelijkheden. Je kunt er weer zin in hebben, met nieuwe kracht, met nieuwe ideeën, met frisse moed je werk weer aanpakken. Maar voor anderen kan zo'n overgang ook moeilijk zijn: terug naar de zorgen, terug naar de werkvloer met al zijn onzekerheid, terug naar de sleur die je maar niet weet te doorbreken. En voor nog weer anderen is het einde van de vakantieperiode juist het einde van een hele drukke tijd – als je een winkel hebt, of een camping, is het fijn dat het niet altijd zo druk is. Eindelijk weer even tijd voor jezelf, voor je partner, voor je kinderen. Misschien nu pas tijd om zelf ook eens aan een korte vakantie te denken...

Ik weet niet wat voor type vakantieganger u bent?

- Bent u er één die de deur achter zich dicht trekt en denkt: zo, dat alles laat ik nu eens een paar weken helemaal achter me... geen werk, geen zorgen, geen verplichtingen, geen verantwoordelijkheden... *'Nu even niet'*, want u bent *'even helemaal weg...'* Telefoon uit, geen internet, geen post, want weg is weg!
- Of bent u juist iemand die toch nog wat dossiers meesmokkelt in de koffer en de vakantie gebruikt om achterstallig werk in te halen, of zo iemand die nu toch eindelijk dat managementboek kan lezen waar iedereen het al maanden over heeft? Eindelijk eens tijd voor wat verdieping of verbreding, maar wel allemaal ten dienste van je werk!

- Of gebruikt u de vakantie om uw eigen leven eens met wat afstand te bekijken, zoals dominee Hermes ons twee weken geleden voorhield. Weet u het nog, Mozes op de berg. Vanaf de berg heb je uitzicht over de wijde omtrek en tijdens de vakantie kun je je eigen leven eens goed overzien: waar ben ik nu? wil ik daar zijn? waar ben ik eigenlijk mee bezig? zijn mijn prioriteiten nog wel de juiste? Vakantie kan daar heel bevrijdend voor zijn, maar het kan u ook in nieuwe spanning en ontevredenheid brengen: je ziet wel waar het fout gaat, je weet wel wat je veranderen wilt, maar je weet niet hoe!

Ik zal u niet vertellen hoe u vakantie zou moeten houden, maar ik denk wel dat onze oude tekst van de Prediker ons hier iets over te zeggen heeft. 'Alles heeft zijn eigen tijd en uur', zegt hij. En dan volgen die bekende verzen, die maar blijven herhalen dat voor alles een tijd is...

- Er is een tijd voor planten en een tijd voor rooien en oogsten.
- Er is een tijd om te zoeken en een tijd om weg te gooien.
- Er is een tijd van zwijgen en een tijd van spreken.

Wij kunnen dat gerust uitbreiden: er is een tijd van vakantie en er is een tijd van werken. Er is een tijd van concentratie en een tijd van ontspanning. Er is een tijd om verantwoordelijkheden op je nemen en er is een tijd om los te laten en over te dragen.

En juist omdat er een eigen tijd voor al die dingen is, is het goed om dat niet door elkaar te laten lopen. Wie in zijn vakantie nog voortdurend met de druk en de verantwoordelijkheid van zijn of haar werk rondloopt ontnemt zichzelf de tijd van ontspanning. En wie dat doet zal niet uitgerust op zijn werk verschijnen en dus ontnem je jezelf niet alleen de vreugde van de vakantie, maar ook de vreugde van het werk met nieuwe kracht. Dat is zonde, ontzettend jammer. Maar wel herkenbaar!

Nu is dat makkelijker gezegd dan gedaan, 'gewoon loslaten', het werk achter je laten, verantwoordelijkheden loslaten... O ja, ik weet maar al te goed hoe moeilijk het is. Weet u wie deze kunst heel goed leren beheersen? *De monniken*. Monniken leven een leven van regelmaat, bepaald door de klok. Voor een buitenstaander kan het lijken dat monniken *slaven* zijn van de klok, maar in werkelijk leren zij vooral *meester* te zijn van hun eigen tijd en vooral van hun aandacht. Als het klokje gaat leggen ze hun werk neer – onmiddellijk! – en gaan naar de kerk voor hun gebedstijd. En als het klokje weer luidt verlaten ze de kerk en pakken hun werk weer op, of gaan naar de maaltijd. Dat is niet alleen een uiterlijke verandering, ze oefenen daarmee ook dagelijks om steeds daar te zijn met hun aandacht waar het de tijd voor is: als ze bidden, bidden ze, met volle aandacht. Als ze werken, werken ze, met volle aandacht.

Deze manier van leven is een kunst, een levenskunst. Het is *de kunst van het beginnen*, werkelijk beginnen met je werk op het moment dat het daar tijd voor is, werkelijk beginnen met je vakantie als het vakantie is, werkelijk beginnen van dag als de dag aanbreekt. De kunst om niet gedachteloos maar wat te doen, maar er meteen bij te zijn. *Leven in het hier en nu!* Dat kan alleen maar als je één ding tegelijk doet. Eén ding en dat ten volle.

Daarom is deze manier van leven waarin de monniken zich dagelijks oefenen niet alleen de kunst van het beginnen, maar ook *de kunst van het stoppen*. Als we bezig zijn met een taak kunnen we het soms maar moeilijk loslaten – zelfs zo moeilijk, dat we het omdraaien en zeggen dat het werk *ons* niet meer loslaat. Maar daarmee houden we ons natuurlijk voor de gek: *wij* zijn het zelf die niet kunnen loslaten, die niet kunnen stoppen. We rijden naar huis van ons werk, maar zijn nog met onze gedachten bij die lastige vergadering van net. We zijn op vakantie maar lopen nog te tobben over de problemen van de zaak. We zitten in de kerk, maar blijven maar denken aan de zorg die ons zo in beslag neemt. We kunnen de 'knop' niet vinden, zeggen we dan...

Dat is ook moeilijk, zo moeilijk dat ook een monnik nooit zal zeggen dat hij klaar is en de kunst beheerst. Het is niet een trucje dat je onder de knie moet zien te krijgen, zoals heel veel timemanagement-boeken ons willen doen geloven, nee het is een manier van leven die elke dag weer onze volle aandacht vergt: met aandacht beginnen en met aandacht stoppen, met aandacht leven.

En waarom? Waarom zouden we zo leven? Waarom echt beginnen en echt stoppen, waarom met aandacht één ding tegelijk? Omdat Prediker ons voorhoudt dat alles zijn eigen tijd heeft. Anders gezegd: niets op aarde heeft alle tijd. Je zou kunnen zeggen: alleen God heeft alle tijd, maar daarvan zegt Prediker nou juist: de mens begrijpt niets van wat God doet. Wij leven in de werkelijkheid waarin *alles* zijn eigen tijd heeft. Goed beschouwt betekent dat *twee dingen*:

1. *Alles heeft een grens*. Als alles zijn eigen tijd en eigen plaats heeft, wordt het dus ook begrenst, namelijk door het andere, dat ook zijn eigen plaats en tijd heeft. Er zijn tijden van hitte en er zijn tijden van regen. De regen is de grens van de hitte en de hitte de grens van de regen. En gelukkig maar. Misschien begrijpen we dan ook beter dat er staat:

- Er is een tijd om te doden en een tijd om te helen.
- Er is een tijd om af te breken en een tijd om op te bouwen.
- Er is een tijd van oorlog en een tijd van vrede.

Gelukkig maar, gelukkig bestaat de geschiedenis niet alleen maar uit moorden, afbraak en oorlog. Het heeft een grens, er zijn ook de tijden van helen, bouwen en vrede.

Misschien ervaren we het als een schrale troost, maar het is wel een troost die grond heeft in de werkelijkheid. Zo zit onze wereld in elkaar: 'na regen komt zonneschijn'.

En ja, het is ook belangrijk om dat te weten als het kwaad ons soms te machtig wordt. We kunnen de moed verliezen door veel onheil en ramspoed – persoonlijk, in de kerk of in de wereld. We kunnen het gevoel krijgen er onder te bezwijken, omdat het eindeloos wordt. Maar het is *niet eindeloos*, het kwaad is *niet grenzeloos*. God heeft aan alles een grens gegeven, ook aan het kwade. De dood heeft niet het laatste woord, de oorlog heeft niet de eeuwigheid, de zorgen zijn niet het enige... het is begrensd. God heeft paal en perk gesteld aan alles – ook aan het kwade!

Dat is het eerste: alles heeft een grens. En dat betekent dan ook meteen dit:

2. *Niets is onbegrensd, niets is eindeloos*. Alleen aan het eind van sprookjes leven prins en prinsessen 'nog lang en gelukkig'. Maar wij leven in een wereld waarin alles zijn eigen plaats heeft: *ook het goede is begrensd!* Jawel, dat weten wij maar al te goed, maar is dat nou iets om je over te verheugen? zult u misschien vragen. Ja, zegt prediker. Ja, zeggen ook de monniken. Het is heel belangrijk om te weten dat niets hier op aarde eindeloos is. Vroeg of laat mag je en moet je het weer loslaten, *ook het goede*.

Je krijgt gezonde kinderen, en je bent gelukkig met ze. Het is het mooiste wat je kan overkomen, denk je. Er zijn moeders en vaders die helemaal op gaan in hun ouderschap. Ze leven voor hun kinderen. De kinderen hebben de tijd van hun leven! Maar bij het ouder worden vragen de kinderen om meer ruimte, ze moeten immers zelfstandige mensen worden. Ouders zullen kinderen dan los moeten laten, vrijheid gunnen, zelfs de vrijheid om hun eigen fouten te maken. Wie dat niet kan, wie zijn vaderschap, haar moederschap eindeloos en onbegrensd maakt, zal zijn kinderen van zich vervreemden. Het is niet onbegrensd. 'Er is een tijd van omhelzen', zegt Prediker, 'en een tijd om af te weren'.

Je hebt een prachtige baan of een schitterend bedrijf. De droom van je leven. Alles lijkt samen te vallen: je jeugdromen, je studie, je levenservaring, je talenten... Je hebt een eindeloos mooie baan. En er zijn kansen, je kunt groeien, promoveren, markten veroveren, steeds beter worden, meer verdienen. Natuurlijk hou je niet op met 40 uur per week – want dit is je alles! Maar dan wordt je partner ziek, je vader sterft, je kinderen hebben problemen op school. Mensen doen een appèl op je en vragen tijd en aandacht. Tijd en aandacht die je niet meer kunt geven aan je baan, je zaak... Wie zich dan niet realiseren kan dat – hoe mooi en bevredigend ook – je werk niet het enige is, wie zich niet realiseert dat het grenzen heeft, zal verkeerde keuzes maken. Er zullen

brokken van komen! Want alles is begrenst – ook het goede, 'Er is een tijd van stenen verzamelen en een tijd om stenen weg te werpen' schrijft Prediker!

Alles heeft zijn plaats en tijd. Het vraagt om aandachtig leven. Het zet ons beide benen op de grond, want alles heeft een grens, niets is onbegrensd. Wie dit begrijpt en zo leven kan, zal rust vinden. En dat allemaal aangereikt door deze oude joodse filosoof. wijze lessen, zo aan het einde van onze vakantie.

En toch blijf ik nu met één vraag zitten. Het lijkt immers allemaal zo *relatief* te worden. Het lijkt niets meer uit te maken: moorden of helen, bouwen of afbreken, huilen of lachen... alles op zijn tijd! Is er dan geen verschil tussen die tijden van oorlog, afbraak en ziekte enerzijds en de tijden van vrede, opbouw en gezondheid anderzijds? Onwillekeurig moet je denken aan die andere bekende woorden van Prediker:

'Alles is onuitsprekelijk vermoeiend.
De ogen van een mens kijken en vinden geen rust,
zijn oren horen, en ze blijven horen.
Wat er was, zal er altijd weer zijn,
wat er is gedaan, zal altijd weer worden gedaan.
Er is niets nieuws onder de zon!

Alles is relatief! Is dat wat Prediker ons vertelt? Nee, dat is het niet! Hoe hip en modern het ook is tegenwoordig, het is niet wat Prediker ons wil vertellen. Want hij voegt er aan toe dat een mens zich moet uitstrekken naar het goede en dat hij dat goede mag aanvaarden als een Godsgeschenk.

Geniet van al het goede, wetend dat het kwade ook haar plaats opeist, zegt hij. Leef in vreugde, wetend dat verdriet ook bij het leven hoort! Aanvaard de grenzen van het goede en het kwade, maar leef je leven voor God, in dankbaarheid en vreugde. Weten dat alles zijn eigen tijd heeft maakt het leven niet richtingloos!

Jezus voegt daar nog iets aan toe als hij het heeft over onze manier van leven. 'Maak je geen zorgen', zegt Jezus, 'God zorgt voor jou, zoals hij ook voor de vogels en de bloemen zorgt'. Alles heeft immers zijn plek, alles krijgt wat het toekomt – laat dat maar aan God over. Juist omdat je je daar geen zorgen over hoeft te maken kun jij je aandacht op andere dingen richten - richt je dan maar op het koninkrijk van God: 'Zoek eerst het Koninkrijk van God, en alle andere dingen zullen je bovendien gegeven worden'.

Amen